

סטנוגרמה

פ ר ו ט ר ו ל
ישיבה ד/שכט של הממשלה
כ"ח בתשרי תשכ"ט - 20.10.68

נכחו השרים: י. אלון, סגן דה"מ - יו"ר, י. אלמוגי, ז. ארן, מ. בגין, י. בורג, מ. בנטוב, י. ברזילי, ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין, ז. ורהפטיג, י. ישעיהו, י. ספיר, פ. ספיר, מ. קול, ח.מ. שפירא, י.ש. שפירא, ז. שרף, א. ששון.

נעדרו השרים: ל. אשכול (חולה)
א. אבן (בתו"ל)
מ. כרמל (בתו"ל)

מ. ארנון	-	מזכיר הממשלה
ד. הורוביץ	-	נגיד בנק ישראל (בסעיף 56)
י. ארנון	-	מנכ"ל משרד האוצר (בסעיף 56)
א. אגמון	-	הממונה על התקציבים (בסעיף 56)
ש. גפני	-	הממונה על הכנסות המדינה (בסעיף 56)
א. דברת	-	סגן היועץ הכלכלי לשר האוצר (בסעיף 56)
י. רווין	-	החשב הכללי, משרד האוצר (בסעיף 56)

סדר היום: 52. מינויים למועצת "יד ושם" והחלפת קרן הזכרון לתרבות יהודית לרועידת התביעות היהודיות

53. מבירת נשק

54. מינוי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה בהתאם לסעיף 23 לחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט-1959

55. שאלות

56. הצעת החקציב לשנת הכספים 1969/70

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלון:

אני פותח את הישיבה.

השרים ז. ארן וי. ברזילי מבקשים להציג שאילתות.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלון:

אני מבקש את חברי הממשלה לדחות את השאילתות שקשורות בענייני מדיניות ובטחון לישיבה נוספת עם ראש הממשלה. אני מקווה שהישיבה תהיה מחר. ראש הממשלה מצונן והרופאים יעצו לו להישאר עוד יום אחד בבית. פרט לעניינים פרוצדורליים נעסוק היום רק בסעיף אחד, והוא סעיף התקציב לשנת 1969/70. אם יתברר שגם מחר ראש הממשלה לא יהיה בישיבה, אז בישיבה מחר נאפשר שאילתות.

52. מינויים למועצת "יד ושם" והחלפת קרן הזכרון לתרבות יהודית לוועידת

התביעות היהודיות

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

כאן יש שלושה דברים. דבר ראשון, תקנון "יד ושם" קובע כי יושב-ראש המועצה מתמנה לתפקיד זה על ידי ראש הממשלה באישור הממשלה. ההצעה למנות את גרעון האוזנר ליושב-ראש מועצת "יד ושם" היא על דעת ראש הממשלה, ואני מביא את הדבר לאישור הממשלה.

דבר שני, לפי תקנון "יד ושם" הרי מחוץ לשר החינוך והתרבות משתתפים במועצת "יד ושם" עוד שלושה שרים. במועצה הקודמת היו אלה שר האוצר, שר הדתות ושר החוץ. אני מציע שהשרים בעלי אותם התפקידים - כאן יש שינוי בשמות - ישתתפו במועצה: שר האוצר, שר הדתות ושר החוץ. יש סעיף בתקנון המאפשר לשרים לשלוח נציגים.

דבר שלישי ואחרון, וכאן מוצע תיקון בתקנון שאושר כבר על ידי הממשלה, במקום קרן הזכרון לתרבות יהודית מוצע שיהיה כתוב: ועידת התביעות היהודיות. לאחר שאישרנו זאת התברר שמטעמים פורמליים של הענין עצמו רצוי להתויר זאת לוועידת התביעות היהודיות במקום קרן הזכרון לתרבות יהודית.

זה תיקון שמוצע לתקנון שכבר אושר.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוז:

הצעה זו מוסכמת עם המוסדות הנוגעים בדבר?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

היא מוסכמת על דעת כולם, ואני מציע לאשר.

מ ח ל י ט י ס : א) לאשר את מינויו של ח"כ גדעון האוזנר להיות יושב-ראש מועצת "יד ושם".

ב) למנות את שרי החוץ, הדתות והאוצר, להיות חברים במועצת "יד ושם".

(ג) לחקן בתקנון "יד ושם" אשר אושר על ידי הממשלה בהחלטה מס. 457 מיום י"ד באייר תשכ"ח (12.5.68) בסעיפים 1 (א) (8), 13 (א) ו-13 (ו), במקום קרן הזכרון לתרבות יהודית, יהיה כתוב: ועידת התביעות היהודיות.

53. מכירת נשק

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלוזן:

הצעה זו מוגשת על ידי שר הבטחון; מוצע לאשר מכירת נשק ותחמושת לצרכי ספורט, ציד, איסוף והסרטה לגופים שונים בארצות הברית, על ידי מפעל "מבצע".

היקף העסקה הוא 103,000 דולר ומשרד החוץ אינו מתנגד לביצוע העסקה. מה זה איסוף?

שר הבטחון מ. דיין:

אינני יודע, הצעות אלו מובאות ישירות לראש הממשלה, ואני לא עובר עליהן.

מ ח ל י ט י ם: לאשר מכירת נשק ותחמושת לצרכי ספורט, ציד, איסוף והסרטה לגופים שונים בארצות הברית, על ידי מפעל "מבצע".

54. מינוי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה בהתאם לסעיף 23 לחוק שירות המדינה

(מינויים), חשי"ט - 1959

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני רוצה להציע להחלטה שמשורת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה תיקבע מזמן לזמן על ידי הממשלה ולא במכרז.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

עד עכשיו זה גם כן היה כך?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לא. זו משרה שלפי כל אופיה המינוי תלוי לא רק בקוולטיפקציות האובייקטיביות של המועמד, אלא גם באמון שהממשלה נותנת באיש. המשנה ליועץ המשפטי מזמן לזמן ממלא את מקום היועץ המשפטי לממשלה, ומן הדין שזה יהיה מינוי על ידי הממשלה. שר האוצר שדיברתי אתו בענין זה חומך בזה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

מי היה המשנה ליועץ המשפטי לממשלה עד עכשיו?

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף :

שר המשפטים דיבר אתי והדבר נראה בעיני, אבל נועצתי אחרי זה עם נציג שירות המדינה, והוא מבקש לדחות דבר זה לזמן קצר, כי הוא עומד להביא הצעה כוללת על המינויים הטעונים אישור הממשלה ומינויים הטעונים מכרז. הוא רוצה להכניס באמצע שכבה של מינויים שיאושרו לא על ידי הממשלה ולא על ידי מכרז, כי אם על ידי ועדת השירות, והוא רוצה לכלול את המינוי הזה בסוג ההוא. יהיה על זה דיון בממשלה, אבל אינני מציע לקיים דיון זה עכשיו.

אני מבקש את סליחתו של שר המשפטים שלא עשיתי מה שהייתי צריך לעשות בענין זה ולטלפן לו אתמול, אבל גם לא ציפיתי לחריצות כזאת, ואני מבקש משר המשפטים להסכים לדחיה.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון :

אם שר המשפטים נענה לבקשה, לא נמשיך בוויכוח.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

זה מסבך אותי מבחינת המשא ומתן עם האיש. לא הייתי מתנגד, לולא דובר כבר עם האיש. אם מדובר בזמן קצר, אני מוכן לדחייה.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף :

מדובר על שבוע ימים, ואני מניח ששבוע ימים אפשר

לחכות.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

אני מבקש לקבל אינפורמציה מי מילא עד עכשיו, מאז הקמת המדינה, את התפקיד של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה. מעולם לא שמעתי על תפקיד זה, אולי אני לא מעודכן.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

אחה לא מעודכן, כי כבר היום ישנם שניים שנושאים בתפקיד של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה. המדובר הוא בכך שאני רוצה להציע לממשלה למנות איש שלישי. האחר ממונה על החקיקה, אחד ממונה על החקיקה הפיסקלית, ויהיה אחד שיהיה ממונה על יעוץ ונותן חוות דעת לממשלה. היום יש שניים, אני רוצה למנות שלישי.

השר מ. בנין :

אני מכין שעל החקיקה ממונה אורי ידן.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

על החקיקה ממונה אורי ידן; על החקיקה הפיסקלית קטרון, והאיש שאני רוצה שהוא יהיה הממונה על הייעוץ, הוא עובד בכיר של משרד המשפטים, זאב שר.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

לא במקרה שאלתי בנדרון, כי מספר פעמים, כאשר היועץ המשפטי לממשלה לא היה בארץ או היה בחופשה, שר המשפטים מילא את מקומו. אם יש ליועץ המשפטי לממשלה משנה, מדוע לא הטילו אף פעם את התפקיד הזה על

המשנה, אלא תמיד על שר המשפטים?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זה לא היה בתקופת כהונתו של שר המשפטים הנוכחי.

קשה לי להסביר מדוע זה היה כך, אם היום היועץ המשפטי לממשלה היה צריך לנסוע לאיזה מקום, הייתי מציע שאחד המשנים ימלא את מקומו.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

סיימנו היום את הדיון בסעיף הזה ונחזור לדון בו

כאשר שר האוצר יביא הצעה כוללת.

המשך הדיון נדחה.

55. ש א ל ו ת

דוד פ. ספיר:

אני מבין שיש ערעור על חוק שעות העבודה, האם

בכל זאת ידונו בזה בכנסת?

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

לא לפני שיהיה דיון על זה בממשלה, ואבקש את

מוזכיר הממשלה לדאוג לזה.

שר הבריאות י. ברזילי :

מה יהיה מחר בכנסת?

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז :

תחילה חשבנו שהכנסת תיפתח בנאום מדיני של ראש הממשלה. לאחר מכן התברר ששר החוץ יגיע מאוחר יותר, ואנחנו נמצאים עכשיו בצומת של בידורים ודיונים בניו-יורק. הוא העדיף לעשות זאת יותר מאוחר. עוד אינני יודע בדיוק מה יהיה מחר.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

יפתחו את מושב הכנסת בהצעות-חוקים.

56. הצעת התקציב לשנת הכספים 1969/70

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז :

ניגש עכשיו לסעיף העיקרי, ואבקש את שר האוצר להרצות לפנינו על הצעת התקציב לשנת הכספים 1969/70.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף :

אני רוצה לבקש בתחילת דברי, שכל הדברים, הן אלה שאומר כאן, והן אלה שיוגשו בכתב, יישמרו בסוד, ושהסוד הזה יישמר גם מפני עתונני הצהריים של מחר.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלון:

אתה בטוח שזה לא יהיה בעתונני הצהריים של היום?

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

לא, אני בטוח, במשרד שלנו אנחנו יושבים בדיונים על התקציב כבר חודשיים ועדיין לא היתה הדליפה הכי קטנה.

השר י. גלילי:

השיטה היא שממתינים עד לדיון בממשלה כדי שאפשר יהיה לייחס את הדליפה לדיוני הממשלה.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

יש כאן שני סוגי מספרים, שכל הדלפה ביחס אליהם היא בחזקת סכנה. האחד זה תקציב הבטחון, שאנחנו לא מפרסמים את המספרים הנכונים שלו גם השנה; והאחר זה חלוקת התקציב בין הסוכנות היהודית ובין הממשלה. הפירסום של המספרים האלה מכאן עלול לסכן את המגביה המאוחדת בארצות הברית, בקנדה ובבריטניה הגדולה. גם השרים לאחר שיקבלו את האינפורמציה לא יידעו בדיוק את המספרים, ולכן אלה הנוהגים להדליף, אם הם ידליפו מספרים, הם יסכנו את הדברים.

אני רוצה לומר כמה דברים על המשק כפי שהוא עומד עכשיו, וכפי שאנחנו מעריכים שהוא יעמוד ב-1969. המספרים בדרך כלל נתפרסמו כבר ואני חוזר עליהם רק לשם השלמת התמונה, ואעשה זאת בקיצור נמרץ.

התפוקה הלאומית גדלה גידול ריאלי, אם כי תוך מחירים קבועים, בסך 12.5%. היו כמה גורמים לכך. הגורם הראשון והמכריע היה הגורם הבטחוני שהורים הרבה כספים הן לייצור התעשייתי והן לבנייה ולעבודות עפר. כמו כן חידשו את המלאי שנחרקן בשתי השנים שקדמו לשנה זו: גדלה ההשקעה וגם הצריכה של האוכלוסין בשטחים המוחזקים, ואלה תרמו תרומה להגדלת התפוקה, וגם הייצוא גדל יותר מאשר חזינו אותו מראש בסוף השנה שעברה או בתחילת השנה הזאת. בכלל היתה תוספת פעילות. כמובן שהשפיע גם הגידול בעלייה וגם הצריכה האזרחית המוגברת, שנבעה הן מהשלמת הביקוש העצור ששרר בשתי שנות המיתון, והן מהציפיות לעתיד. כמובן שהשפיע גם הייבוא המוגדל - ועוד אגע בזה כאן, ועל כך יש ודאי לנגיד בנק ישראל משהו לומר.

מספר המועסקים בסוף 1968 יגיע ל-935 אלף, לעומת

820 אלף בשיא השפל ברבע הראשון של 1967. כלומר, הוחזרו לעבודה או נקלט כוח אדם חדש של 115 אלף עובדים בכל ענפי המשק.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

כמה מזה ערבים?

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

אינני יודע אם אוכל לענות על כל השאלות, אבל שאלות באמצע ספריעות לי במהלך ההרצאה, ואני מבקש להשאיר אותן לסוף.

עד כאן הכל מוסבר, אבל יש כאן דבר אחד שהוא מופלא, שבמקצת אפשר להסבירו ובמקצת קשה להסבירו, זה שהיתה יציבות בשכר והיתה יציבות במחירים; יציבות בשערי הריבית ויציבות במסים. ואני צריך לומר כאן שההסתדרות עמדה בלחצים ועומדת בלחצים להעלאת שכר והיא שומרת בנאמנות על אי העלאת שכר.

הכספים ואמצעי התשלום במחזור גדלו, אף על פי כן לא היו לחצים אינפלציוניים עד כה, ואת זה צריך להסביר הסבר פסיכולוגי. יש מי שזוכר את המיתון, כאשר בפעם הראשונה מאז קום המדינה מצאו עצמן שכבות, שהיו מבוססות כל השנים, מחוסרות פונסה. המלחמה אמנם נמשכה ששה ימים בלבד, אבל היעדרות המפרנסים מהעבודה ומהפרנסה נמשכה חמישה ששה שבועות, ובאותו זמן המשפחות חיו על חשבון עובר ושב, ומעריכים את החשיבות של שמירת הרזרבה למשק הבית.

התחושה שקיימת גם כיום בציבור, של מצב ערב מלחמה או חשש למלחמה, היא המעמיקה ודאי ומשמרת את ההרגשה הזאת, וגורמת לכך, שלמרות הגידול המופלג באמצעי התשלום, או כנגד הגידול המופלג באמצעי התשלום, יש האטה במהירות המחזור ולכן אין לחצים אינפלציוניים. כמובן שגורם זה קשה להעריכו אם יהיה קיים באותה מידה או במידה מוגברת בשנה הבאה, ולכן בכל תחזית לשנה הבאה יש משום מחשבה ספקולטיבית. זה יכול להיות כך, יכולה להיות אפילו האטה, עם האטה נוספת במחזור, ויכולה להיות האצה, ואז הכסף שנאגר בתוך המשק דינו כדין פצצת זמן, שעלולה להתפוצץ באופן פתאומי ביותר תוך חודש או חודשיים, ואז יפרצו המסגרות.

אנחנו חושבים שבשנה הבאה יגדל התוצר הלאומי הגלמי ב-11% כנגד 12.5% בשנה החולפת. אנחנו מקווים שחיה שמירה על היציבות היחסית של המתיירים ושל השכר, והכיסוי של התוצר ב-11% היווה מ-6%-7% ממספר המועסקים, דהיינו 60 אלף מועסקים בשטחי המדינה, ו-10,000 מועסקים נוספים בשטחים המוחזקים - פה יש לי תשובה חלקית לשאלתו של שר הפנים לגבי השנה הבאה - והתפוקה לעובד תגדל ב-4%, ויחד זה יהיה 11%. הגידול של התוצר בתוספת 12% גידול בייבוא יאפשר גידול הצריכה הפרטית ב-10%; גידול הצריכה הציבורית - 8% לעומת 10%, דהיינו ירידה לעומת הצריכה הציבורית ב-1968. אני מדגיש, הצריכה הציבורית ב-1968 היתה 10% ואנחנו חייבים להוריד אותה ל-8% בשנה הבאה, בשנת 1969. כלומר, הכוונה להוריד את הגידול ולא את הצריכה, או יותר נכון להאיט את

הגידול ולא להוריד.

ההשקעות יגדלו ב-19% והייצוא יגדל ב-12%.

לפני שאני ניגש לתקציב אני רוצה להעיר הערה על מצב הקופה ועל ביצוע התקציב בשנה החולפת.

ההפרש בין ההכנסות וההוצאות, חוסר האיזון מבחינה קופתית או מבחינה תקציבית, כנראה יהיה עד סוף השנה 1 מיליארד ו-400 מיליון ל"י, דהיינו יותר הוצאות מאשר הכנסות, בשנה זו 1968/69, לא רק שזה לא מצטבר, אלא שאנחנו גמרנו את השנה שעברה והתחלנו את השנה הזאת עם יתרה בקופה בסך 470 מיליון ל"י, ש"אכלנו" אותן.

נוסף על זה יש תוספת הכנסה ממסים והלוואות מעל לאומדן התקציב בסך 230 מיליון ל"י, ובאופן רגיל היה צריך להישאר עודף לקראת השנה הבאה, כי רחינו גם ביצוע התקציב של 100 מיליון ל"י. לקחנו הלוואות במטבע חוץ בדרך של אשראי ספקים או מלוות קצרות-מועד ב-120 מיליון ל"י.

לאחר כל הפעולות הללו, לאחר הכנסה נוספת ממסים, לאחר ש"אכלנו" את היתרה שהיתה בקופה ודחינו ביצוע תקציבי של 100 מיליון ל"י ולאחר ההלוואות מחוץ לארץ, הקופה תסתים בגרעון של 480 מיליון ל"י ב-31 במארס 1969, כנגד עודף של 470 מיליון ל"י ב-31 במארס 1968. חוסר האיזון הזה של 1 מיליארד ו-430 מיליון ל"י נובע מזה שמילווה החירום - גם זה אסור לפרסם - מגבית החירום הכניסה 70 מיליון דולר פחות ממה שהוכנס בתקציב. הבונדס הכניסו 65 מיליון דולר פחות ממה שהוכנס בתקציב, וההכנסה מאמיסיות היתה ב-50 מיליון ל"י פחות; המילווה הגרמני נתן 50 מיליון דולר פחות, ובמילווה הבטחון קיבלנו 60 מיליון ל"י פחות. במקום 200 מיליון ל"י אין לצפות ליותר מאשר 140 מיליון ל"י עד סוף שנת הכספים. כן נכנס פחות כסף ממכירת קרקעות, מימון לפעולות שיקום, דלק וכדומה.

סך הכל בצד ההכנסות חסר סכום של 520 מיליון לירות, לעומת הצפוי באותה תקופה בשנה שעברה.

בצד ההוצאות - בנק ישראל חייב אותנו בהכנסות מהפרשי פיחות ב-1967/68 ב-120 מיליון ל"י. כל מה שאני אומר עכשיו זה מעבר למה שהיה כלול בפיצויים לנזקי מלחמה וקרן ההשוואה, הוצאה נוספת של 40 מיליון ל"י לתשלום חובות בארץ ובחוץ לארץ, 300 מיליון ל"י ועוד משהו, יותר ממה שהיה בתקציב, צינור אילת-אשקלון - 15 מיליון ל"י; העובדה שאחרי הפיחות בנובמבר 1967 לא שונו מחירי הדלק גרמה להפסד של 25 מיליון ל"י, ואם לא נעלה עכשיו את מחירי הדלק - ואני לא מציע להעלותם - זה יגרום להפסד נוסף בשנה הבאה.

סך הכל יש גרעון בהכנסה של 520 מיליון ל"י, ועורף הוצאה 610 מיליון ל"י, ועוד ב-300 מיליון ל"י שהיו כלולות בתקציב 1968/69 והמימון היה צריך לבוא מ-470 מיליון ל"י היתרה שהיתה בקופה. וכאן המקום להעיר, שהיתרה החופשית לא היתה 470 מיליון ל"י, אלא 170 מיליון ל"י. יחס זה 1 מיליארד ו-400 מיליון ל"י. רוב חברי הממשלה יודעים שיש לזה ביטוי בהתחייבויותיו של החשב הכללי, שאינו יכול לשלם את המשכורות לעובדים, ואפילו היתה על זה הודעה כמעט רשמית בדפיו. לא כל כך שמחתי כאשר שמעתי זאת, אבל זו עובדה, וזה מורגש במקומות שונים. הרגשנו דבר זה גם כאשר ביקרנו בבית שאן, יחד עם ראש הממשלה ועם שר השיכון, ושם שאל אותי יושב ראש ועד העובדים, האם עליהם להכריז על שביתה של עובדי מועצת בית שאן, מפני שלא משלמים להם זה החורש השני משכורת; או למשל היצואנים, שאנחנו לא שילמנו להם את התמריצים זה חמישה חודשים, שכאים בטענות אל שר המסחר והתעשייה, והוא נמצא עכשיו במצב גרוע, כי קודם יכול היה להפנות אותם אל שר האוצר, ועכשיו אפילו את זאת אינו יכול לעשות.

כפי שאמרתי, אנחנו נעמוד בסוף שנה זו בגרעון של 480 מיליון ל"י. הגרעון הזה הוא כמובן לא לטובת המשק, וכאשר ניגשנו לטפל בתקציב, עשינו כמה דברים, כדי לתקן את המצב. הדבר הראשון, וזו היתה הסיבה לכך

שביקשנו את ועדת השרים לענייני כלכלה להחליט על דחיית עבודות, אפילו אם קשה לדחות אותן, בסכום בין 80 ל-100 מיליון ל"י. ולגבי חלק מהעבודות או לבטל אותן או להקפיאן סינה דיה בהיקף של 200 מיליון ל"י. מדובר על התקציב השוטף ולא על התקציב הזה שאנו מביאים לשנה הבאה. הכוונה לעבודות שהוחלט עליהן בתקופת המיתון, שלא הגיעו עוד לכלל ביצוע, וביקשנו עכשיו להקפיא אותן מבלי לקבוע תאריך.

כמו כן הוחלט על גבייה מוגברת של מסים והלוואות, וזה חשוב גם מבחינת המוראל. אני צריך לומר, שמבחינת מוראל המשק, החשיפה שהוכרז עליה באמצע שנה זו, ואשר עזרה ויכוחים עוד לפני שנכנסה לפעולה - לפני שהופיעו הסחורות הזולות יותר, שיופיעו לאחר ה-1 בינואר - השפיעה השפעה פסיכולוגית טובה, כי קודם כל היא מנעה העלאת מחירים. סוחרים רבים משתדלים למכור סחורות היבוא, לפני שיגיעו לאחר ה-1 בינואר סחורות זולות יותר. חלקן כבר בנמל וחלקן כבר בדרך. הרצון הזה למכור, לא אגיד בכל מחיר, אבל במחיר יותר נמוך, הוא גורם משפיע לטובה בתוך המשק.

עכשיו אני מגיע לתקציב 1969/70. אני מצטער לומר, שהתקציב הזה כמו שהוא מוגש פה, הוא תקציב נרעוני. אני יודע שיש שרים - על כל פנים חלק גדול מחברי הממשלה האחראים למשרדים - שאינם מקבלים את ההצעה התקציבית למשרדיהם או מקבלים אותה תוך מחאה, ומן הסתם יהיו עוד בירורים.

שר החקלאות ח. גבתי :

יש כאלה שאפילו עוד לא יודעים את התקציבים.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף :

אתה לא יודע, כי המשרד שלך לא הגיש הצעת תקציב.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני הנשתי ואינני יודע.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

הגשת ואתה יודע, ואנחנו ישבנו ודנו, אבל אתה לא מסכים. הסכמנו לא להסכים. הממונה על התקציבים יסביר איך הוא טיפל בזה.

הגרעון הוא של 700 מיליון ל"י שאין לנו כיסוי להם. כאשר אני אומר 700 מיליון ל"י אני צריך לסייג את עצמי, כי זה עלול להיות יותר, ובתוך הרצאת הדברים אביא זאת.

הגידול הוא של 1 מיליארד ל"י לעומת השנה שעברה, וזה נובע מהוצאות נוספות בבטחון ותקציבים מיוחדים של 200 מיליון ל"י; גידול בתשלום חובות - 430 מיליון ל"י. כל תוספת על ההכנסה ממסים בשנה הבאה לעומת השנה הזאת תלך ותקטן. בשום שיטות אין לנו כסף מהכנסה נוספת, ואין לנו כסף לשלם חובות. ככל זאת, הגידול הוא: 200 מיליון ל"י בבטחון; תשלום חובות - 430 מיליון ל"י, וזה הכל על חשבון תוספת הכנסה ממסים הצפויה בשנה הבאה. ההוצאה למשרדים גדלה ב-160 מיליון ל"י, וכמעט אין תוספת פעולה, זה רק לכיסוי הגידול האורגני. זאת אומרת, תוספת תלמידים מזה ותוספת חולים מזה, וותק של עובדי המדינה, שגם הוא מתווסף באופן טבעי; ותכניות פיתוח - 170 מיליון ל"י, וזה כסכום התוספת לשיכון, כפי שמוצע על ידינו ולא מוסכם על ידי שר השיכון.

ההוצאה מתחלקת - וכאן אני אומר מספרים נכונים והם אינם למירסום - 2 מיליארד ו-700 מיליון ל"י לבטחון, ועוד 300 מיליון ל"י למשטרה, למשטר הגבול, להיאחזויות ולמילואים. זה יחד 3 מיליארד ל"י, שהם 80%

מכל ההכנסה שתהיה לנו ממסים; שהם 40% של התקציב והם 20% מהתוצר הלאומי הנלמי. המדינה המוציאה את האחרון הנבואה ביותר מהתוצר הלאומי פרט לישראל, זו ארצות הברית. כולל המלחמה בוויטנאם, היא מוציאה 9.5% ואנחנו 20%. בלי המטרה זה 19%.

ד"ר פ. ספיר :

אחמול נפגשתי עם קבוצת אנשים מהמגזר המאוחדת באמריקה, וקלוצניק אמר לי שאיננו צריכים להשתמש במספר הזה של 9.5%, חלקו של תקציב הבטחון האמריקאי מההכנסה הלאומית, כי הוא נכון כמו שנכון התקציב שאנחנו מפרסמים, למעשה זה יותר. אין גם למספר הזה חשיבות לגבינו.

ד"ר המסחר והתעשייה וד"ר האוצר ז. שרף :

על זה שמעתי הרצאה מד"ר קייזרינג בושינגטון, שהשוואה כלפי ישראל לא הוכנסה, כי ההוצאה של 9.5% באה מהכנסה לאומית לגולגולת של 3,000 דולר, וההוצאה אצלנו באה מהכנסה לאומית לגולגולת של 1,200 דולר, וזה פי שניים וחצי, ואז צריך להכפיל שניים וחצי בשניים, ואז יוצא שאנחנו מוציאים פי חמישה מאשר ארצות הברית. אני משתמש במספר הזה, כי אני אצטרך לחזור ולהשתמש בו בסוף הישיבה, כאשר אצטרך לענות לשרים שיבואו בטענות על מיעוט התקציב לפיתוח ולהוצאות רגילות.

ד"ר הבריאנות י. ברזילי :

מאין לך שיבואו בטענות?

ד"ר המסחר והתעשייה וד"ר האוצר ז. שרף :

אני חושש שיהיו שלושה או ארבעה כאלה. כפי שאמרתי, לשיכון עולים נוספו 170 מיליון ל"י. ההכנסה תגדל ב-560 מיליון ל"י על ההכנסה הצפויה ב-1968/69, וזה על יסוד ההכנסה של המשך הפעילות הכלכלית וגידול התוצר הלאומי שהזכרתי בראשית דברי.

לגבי מילווה הבטחון כתוב שהוא יכניס 300 מיליון ל"י, אבל מילווה הבטחון יכניס במזומן בשנה זו רק 140 מיליון לירות.

ד"ר פ. ספיר :

עם 100 מיליון הל"י של הבנקים?

ד"ר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף :

מחוץ ל-100 מיליון של הבנקים. אז נאמר שהבנקים יתנו 100 מיליון ומהציבור יאספו 200 מיליון ל"י, אבל במקום 200 מיליון ל"י ייכנסו רק 140 מיליון ל"י מהציבור. אני חושש שאם זה יהיה מילווה בטחון מרצון בשנה הבאה, זה יכניס פחות מ-140 מיליון ל"י, אינני יודע בכמה פחות. כפי שאמר לי מישור מהמחלקה לאיגוד מקצועי של ההסתדרות, אשר מטפל בגבייה או בהחתמה על המילווה: אם באים למפעלים ולפועלים במילווה בטחון מרצון, זה לא כל כך משכנע, אולי תבוא בהצעה למילווה מלחמתי? אני לא בא עכשיו בהצעה למילווה מלחמתי. הדבר טעון דיון, והוא יידון בוועדת השרים לענייני כלכלה. לפי דעתי, ההפרש בין מילווה מרצון לבין מילווה מלחמה הוא בין 100 מיליון ל-140 מיליון ל"י, באותה רמה של חצי משכורת, אבל כפי שאמרתי, אינני סביא כאן הצעה כזו, כי יש לזה אספקטים שונים.

ד"ר פ. ספיר :

מילווה החובה יכול להיות רק פרוגרסיבי, לא תצי

משכורת.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

על זה יהיה דיון. אני מניח שהשר פנחס ספיר יסכים אתי, שכאשר הדבר יובא לדיון, זו תהיה הפריבילגיה שלי לפתוח בוויכוח הזה.

ההכנסות מאמסיות לפי התקציב יגדלו מ-530 מיליון ל"י ל-700 מיליון ל"י. הכנסנו כאן אמסיות מבנקים, וחלק מפקדונות שילוו 100 מיליון ל"י, וזה נוסף ל-100 מיליון ל"י פנימיים ממילווה הבטחון. על זה יש הסכמה בינינו ובין הבנקים.

ההכנסות מהמגבית נערכות השנה ב-250 מיליון דולר, ולאחר ניכוי הוצאות והפרשות לקרן היסוד ולסוכנות היהודית, זה יכניס סכום של 860 מיליון ל"י. זה גם כן מספר שאין לפרסם אותו בשום פנים ואופן. זה לעומת הסכום של 580 מיליון ל"י שייכנס ב-1968/69.

אני חושב שלא אעיף אתכם במספרים נוספים. הצעת התקציב מונחת לפניכם, ובזה סיימתי את דברי הפתיחה שלי.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלון:

אנחנו נשמע עכשיו את דברי נגיד בנק ישראל כרקע לבירור הכולל.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אני רוצה להגיד ראשית כל, שמה שקרה לנו פה נראה לכאורה כריבוע המעגל. אנחנו השגנו בעצם את החלום של כל הכלכלנים: צמיחה כלכלית מהירה שמלווה בעצירת האינפלציה. שוחחתי על כך עם תת שר האוצר באנגליה, ותוא מסש התפעל מזה וחשב שזו יכולה לשמש דוגמה לעולם כולו. אני מעריך מאד מאד את ההישג הזה, אבל יחד עם זאת מתובתי כרגיל להראות על הסכנות הכרוכות במצב שקיים.

אני מוכרח שוב להתייחס לדבר ששמעתי בושינגטון, בשיחתי עם שר האוצר האמריקני. מי הוא נגיד בנק אופטימי? נגיד בנק אופטימי הוא זה שחושב שההרעה השנה היא בקצב יותר איטי מאשר בשנה שעברה.

מה קרה כאן? אנחנו בסוף 1966 חשבנו כולנו שהמיתון מילא את תפקידו וחשיג את מטרותיו ובא הזמן להפשרה ולעידוד מסויים. על סמך חשקפה זו, שחיתה נכונה לדעתי, התחלנו בהפשרה, ובמחצית הראשונה של 1967 הזרמנו סכומים גדולים של כסף לתוך המשק, שהיו צריכים לחולל התאוששות הדרגתית. ואמנם נתנו סימנים ראשונים של התאוששות, התחילה פעילות כלכלית יותר גדולה, אבל הכל היה הדרגתי ואיטי במכוון. אבל אז לא ידענו שב-5 ביוני תפרוץ מלחמת ששת הימים, וברור שמלחמה זו הוסיפה, כמו כל מלחמה, לליקוידיות. נוסף לליקוידיות שהוספנו במחצית הראשונה של 1967 באה הליקוידיות של המלחמה, ועל ידי כך הוחש מאד תהליך ההתאוששות, ועל ידי זה הגענו ב-1968 לניצול מלא של כל גורמי הייצור, ומובן שזה מראה ומצביע על הבעיות שתעמודנה בפנינו ב-1969. כלומר, ב-1967/68 אנחנו יכולנו להרחיב מאד את אספקת הכסף למשק, בלי סימנים של אינפלציה, כי היו גורמי ייצור מובטלים במשק, ועל ידי זה יכולת הייצור שלו לא היתה מנוצלת. לכן יכולנו אז לעשות זאת. אבל אנחנו הגענו כרגע כמעט לסוף התהליך הזה. כלומר, אין לנו כבר הרבה גורמי ייצור וכוחות עבודה מובטלים וגורמי ייצור בלתי מנוצלים. הזרמת כסף מוגברת עלולה להביא להעלאת השכר, יש בה סכנה של אינפלציה ושל עלייה במחירים. אנחנו יודעים כמה נחנה לנו יציבות המחירים וגם היציבות בשטח השכר.

אם הגענו לזה שיש לנו דבר מרשים מאד, של עליית הייצור ב-17%-18%, הרי זה הודות לזה שהצלחנו לייצב את הוצאות הייצור, וזה היה הודות ליציבות השכר. השגנו בענין זה הישגים די גדולים, ובעתיד הדבר יהיה תלוי במידה גדולה מאד אם נוכל לשמור על היציבות הזאת וכושר ההתחרות, ואז נוכל להגיע לייצוא גדול מאד. זה דבר חשוב מאד בשבילנו, בייחוד לאור העול הכבד שמוטל עלינו מבחינה בטחונית.

ההרכבה המוניטארית הזאת היתה עצומה. מה-1 בינואר 1967 עד ה-1 באוקטובר 1968 אנחנו הוספנו למשק ביליון, או כפי שאנו קוראים לזה, מיליארד ל"י, והגדלנו את אמצעי התשלום בקרוב ל-50% בשנה וחשעה חודשים. זה דבר שהוא ללא תקדים. דבר זה נעשה גם ברחפנות, כי בתוך התהליך הזה הוגבלה ההתרחבות המוניטארית במידה גדולה מאד על ידי גורם אחר, הרעה במאזן התשלומים שממלאה תפקיד דפלציוני. אם הגרעון יגדל לעומת השנה שעברה ב-170-180 מיליון דולר, שהם 600 מיליון ל"י, זו הרעה ניכרת מאד במאזן התשלומים.

דו"ח פ. ספיר :

אתה עושה חשבון בלירות, מה שייך הגרעון במטבע

חוץ ללירות?

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ :

כי הגרעון הזה סופג את הלירות, ואז הגרעון יגדל בסך הכל ל-600 מיליון דולר. זה חשוב לדעת. הגרעון הזה היה במקרה זה הופעה חיובית, ולולא זה מצבנו היה יותר גרוע, כי הגרעון הזה מנע אינפלציה, וזה סתיר סביר בעד זה שאנחנו שומרים על כושר ההתחרות.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

יש אפשרות להגדיל זאת על ידי תוספת גרעון?

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

לא, כי גם לזאת יש גבול. מפני שבעצם הרוזנות שלנו הן חלק מהכטחון שלנו. בשביל מלחמה צריך לא רק דיכויים אלא גם דיכויים. אם לא יהיו דיכויים לא יהיה כמה לצייד את הדיכויים. אפשר לעשות זאת פעם אחת, יש לזה גבול. אויטמטי שמא הרוזנה תרד במידה כזאת שלא נוכל לעמוד בזה. אנחנו שקועים ב-1.8 ביליון דולר חובות, וזה סכום עצום.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

אנחנו שילמנו ב-1968/69 חובות 800 מיליון ל"י, ובשנה הבאה זה שיהיה 1,300 מיליון ל"י, קרן וריבית, מזה 700 מיליון ל"י כמטבע חוץ.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

לבן את זאת אפשר לעשות רק פעם אחת, הדבר הזה משפיע באופן דינמי, אבל יש בזה מיגבלות. אחרי העלייה הזאת של אמצעי התשלום ואחרי שגורמי הייצור כבר עסוקים, אין לנו גורמי ייצור פנויים...

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אחה כולל בזה גם את כוח העבודה הערבי?

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

זה לא בכמות כזאת שזה יכול לשנות את הדבר.
חסרה בעיקר עבודה מקצועית ועבודה מאומנת, ששם כמעט אינה קיימת.

כל זה אינו מספיק, ובמצב הזה אנחנו צריכים מאד להיזהר. התקציב אינו צריך להיות גרעוני יותר מדי. אחרי שישבתי עם שר האוצר ושוחחנו על זה, אני מבין את מצבו, יש כמה סעיפים כמו תקציב הבטחון, שהם מאד נוקשים ומצבו באמת קשה מאד, כי בתנאים האובייקטיביים יש סתירה בין התנאים האלה ובין הצורך הכלכלי. אני רואה בזה דבר אחד, ועל כן הביקורת העיקרית שלי מוכרחה להיות מכוונת בעיקר לתקציב הפיתוח. אם אומרים שתקציב הפיתוח גדל לעומת השנה שעברה, והתקציב הקודם הוכן בתקופה של דפלציה עמוקה, של שפל ושל אבטלה, הרי אז היה מוצדק שתקציב הפיתוח יהיה גדול מאד. אבל השנה, כאשר יש לנו תעסוקה מלאה, כאשר יש גם גורמים אחרים של המשק הפרטי וכו' הפועלים, יש השקעות שגדלו במידה עצומה. השנה תקציב הפיתוח היה צריך להיות יותר קטן מאשר בשנה שעברה, על כל פנים לא יותר גדול, והוא יותר גדול.

נוסף לזה יש פה סעיף אחד שהוא מסוכן מאד, וזה סעיף הבנייה. אני בעד בנייה לעולים, אני בעד בנייה במזרח ירושלים, ואני יודע כמה שזה חשוב, אבל אז צריך הדבר הזה לבוא על חשבון כל דבר אחר, אפילו אם נגיד שמחוז לבנייה לעולים ומחוז לבנייה במזרח ירושלים אין בנייה אחרת. אנחנו מסתכנים פה בפצצת זמן שעלולה בהתחלת 1970 להתפוצץ ולגרום לנו לצרה גדולה מאד שאינה רצויה כלל וכלל.

צריך לדעת שנוסף על הגרעון בתקציב אמצעי התשלום יגדלו גם מסיבה אחרת. אי אפשר שהמשק יתרחב ולא נרחיב את האשראי. צריך להרחיב את האשראי, ופה יהיה גורם נוסף שיגרום לאספקת כסף נוספת.

פה אנחנו עומדים בפני דילמה קשה מאד. הסעיפים בתקציב הם נוקשים מאד, ויחד עם זה, תקציב הפיתוח הוא יותר גדול מאשר בשנה שעברה. למרות העובדה שהוא פועל במשק שיש בו העסוקה מלאה ואין בו גורמי ייצור פנויים. נוסף לזה שיש כבר מלאי של אספקת כסף שאיננו מופעל. בגלל הגרעון בתקציב וגם בגלל האשראי, קשה יהיה לחזור על הנס של השנה. הנס של השנה התרחש בגלל זה שגברה הנטיה לחסכון. כלומר, האפקט האינפלציוני פונקציונלי נחלש, כי גברה הנטיה לחסון. לא היה אפקט אינפלציוני גם בגלל זה שהיו הרבה גורמי ייצור שאינם קיימים עוד כי הם כמעט כולם מועסקים.

קשה לי להגיד שיש לקצץ את התקציב, ואיתי שהסעיפים הם נוקשים מאד ואינני יודע אם אפשר לעשות משהו, ודאי שאפשר לעשות דברים מאד שוליים, אם זה יהיה 180 מיליון או 200 מיליון ל"י, זה לא משנה, יש סכנות שכרוכות בזה, אבל אז המסקנה שלי היא שצריך לסכם עוד הפעם את תקציב הפיתוח, לא את תקציב הבטחון ולא את סעיף השיכון. יש לקצץ כל שיכון מחוץ לשיכון לעולים ומחוץ לבנייה במזרח ירושלים. אני מאד חושש מפני זה, שמצב זה של שיווי משקל מרשים ושל התפתחות חיובית כפי שהיא כרגע יתערער. ברור שנצטרך להדפיס כסף, כי גרעון פירושו הדפסת כסף בצורה זו או אחרת - ונצטרך להדפיס הרבה מאד כסף, ואם נצטרך להדפיס הרבה מאד כסף, זה לא יכול שלא להשפיע לרעה.

ד"ר פ. ספיר :

אני מבין שתקציב גרעוני זה גם אם לוקחים כסף באיזה מקום, אז בכל זאת פגישם תקציב גרעוני, אתה לא מציע להגיש לכנסת תקציב גרעוני?

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ :

לא, אבל התקציב במהותו הוא גרעוני. אם יהיה כתוב הלוואות מחוץ לארץ או הלוואות מבנק ישראל, או קומבינציה זו או אחרת ועוד כמה גורמים כאלה, זה תקציב גרעוני, וכל גרעון צריך לממן אותו. צריך להראות לכנסת איך מממנים אותו, אבל איך מממנים אותו למעשה - זו כבר שאלה אחרת. אבל לפני שאני אומר איך באים לממן אותו, הייתי נוטה לעשות קיצוצים דרסטיים בתקציב הפיתוח. אני יודע שמצד שר האוצר היה כל הרצון וכל ההכנה לצורך להקטין את הגרעון בתקציב. הגרעון בשנה שעברה לא היה מסוכן, כי היו גורמי ייצור פנויים ונוסף על הייצוא הגדול, זה איפשר לנו התקדמות גדולה. הייצוא עלה בהרבה, וזה היה דבר חשוב מאד. אבל במצב כיום אסור שיהיה גרעון גדול ועיקר ההרעה היא בייבוא. אם אנחנו במסגרת הייבוא מגדילים את ההשקעות במידה כזאת שזה טוב וחיובי, אני מוכן לחשוב את הגרעון המוגדל לתופעה חולפת. אבל אם יש הרחבה כזאת של המשק, מוכרחים גם להגדיל את הגרעון במאזן התשלומים. את תקציב הבטחון, כפי שתיאר אותו שר האוצר, לא ייתכן לקיים לאורך ימים בלי הרחבת הבסיס של המשק. אבל אפילו אם הוא יגדל באופן מוחלט הרי באופן יחסי הוא יקטן. יירר האחוז שהוא מהווה בתפוקה הלאומית. לכן הרחבת הבסיס של המשק חשובה, ואני מקדם בכרכה את המגמה שישנה בענין זה בתקציב זה. אני רק יכול להגיע למסקנה, שבמצב זה של מלאי גדול של אמצעי תשלום ותוספת של אמצעי תשלום כלתי נמנעת, כשאין גורמים מובטלים במשק, אם אנחנו רוצים להמשיך באותו מצב הסניח את הדעת במידה גדולה מאד של 1968, ולא להתסבך ב-1969 בזעזועים קשים, אנחנו מוכרחים לדעת לרסן את הפעילות הכלכלית, וזה אפשרי רק אם נקטין את הגרעון בתקציב. ופה נקודת התורפה היא תקציב הפיתוח, כי במצב של פעילות משקית טבעית אין צורך, מבחינת הדירבון של הפעילות הכלכלית, בתקציב פיתוח גדול, אלא שיש צרכים, את הצרכים צריכים למלא, ואז צורך אחד צריך לבוא במקום צורך אחר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

נגיד הכנק דיבר על הצורך להקטין את תקציב הפיתוח בעיקר בבנייה. הוא אינו מציע להקטין בבנייה לעולים ובבנייה במזרח ירושלים. הייתי מבקש לדעת מהי ההקטנה הקונקרטית שהוא מציע?

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

זאת אפשר לראות בסעיפי התקציב השונים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

שאלה לשר פנחס ספיר, כאשר הוא הודיע שמלחמת ששת הימים עלתה מיליארד דולר, האם הוא כלל את ההשלכה שהיתה למלחמה על הדברים בארץ, או שמדובר על סכום במזומן?

כאשר שר האוצר אמר שתקציב הבטחון הוא 40% מהתקציב, האם זה כולל את התקציב לשטחים המוחזקים? אני יודע שזה עולה 100 מיליון ל"י ותובעים עוד 100 מיליון ל"י.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

זה כלול.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אם אינני טועה, ההכנסות ממילווה הבטחון בשנה הקודמת היו 300 מיליון ל"י, וזה התחלק ל-100 מיליון ל"י מבנקים ו-200 מיליון ל"י מהציבור. אני רואה שכאן הוסיפו עוד 100 מיליון ל"י.

השר י. ספיר:

זה היה גם בשנה שעברה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אינני חושב.

ד"ר פ. ספיר:

זה היה, היו 100 מיליון ל"י מילווה בטחון.

ו-100 מיליון ל"י שלגביהם גמרנו עם הבנקים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני רואה שביחס לחינוך גבוה נרשמו כאן 150

מיליון ל"י לעומת 110 מיליון ל"י, כלומר יש תוספת של 40 מיליון ל"י. הייתי מבקש לדעת כיצד הגענו לתוספת זו של 40 מיליון ל"י? שמעתי כאילו הגיעו להסכם שהמוסדות להשכלה גבוהה יחדלו לעשות כסף והממשלה תצטרך לכסות את כל התקציבים שלהם. הייתי רוצה לדעת איך הגענו לתוספת הזאת של 40 מיליון ל"י.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

התקציבים של המוסדות להשכלה גבוהה אינם כלולים

בסכום הזה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לגבי האניות של צי"ם - קראתי שלחברת צי"ם היו

100 מיליון ל"י רווח מאניות הנוסעים, וכאן אני רואה "השתתפות בהחזקת אניות

הנוסעים של צי"ם" סכום של 3 מיליון ל"י. מצד אחד יש רווחים, ומצד שני אנחנו

צריכים לבסות הפסדים. אולי אפשר לעשות הנהלת חשבונות אחרת.

אני מניח שנקבל פרטים על התקציב המיוחד של 470

מיליון ל"י.

שר החקלאות ח. גבתי :

רשימת ההוצאות שהיו מעל לתקציב ב-1968/69

מסתכמת ב-610 מיליון ל"י. אני רוצה לשאול, האם בתקציב הבטחון של 1968/69 לא היתה שום חריגה?

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף :

לא. אחרי התקציב הנוסף שהגיש שר האוצר הקודם

בכנסת ובו הוסיפו לתקציב הבטחון 200 מיליון ל"י מתקציב הפיתוח, ועוד 300 מיליון ל"י ממקורות אחרים, בכך נקבעה המסגרת, וממסגרת זו לא חרגו.

שר החקלאות ח. גבתי :

אני שמעתי רמזים כאילו חרגו.

ד"ר פ. ספיר :

לא ידעתי, ואני מניח שגם השר שרף לא יודע כמה

חובות עשו אז מבלי לשאול אותי, ומבלי לשאול גם את ראש הממשלה.

ד"ר מ. בנין :

אני הבינתי מדברי נגיד בנק ישראל, שהוא בעצם שואף להקטנת הגרעון בתקציב. אני חושב שכדאי היה לשמוע בישיבת הממשלה באיזה סכומים הוא מציע להקטין את הגרעון, ועל חשבון איזה הוצאות הוא מציע להקטין את הגרעון הזה. אחרת הדברים הם דברים בעלמא.

אני בהזדמנות שאלתי שאלה זו, ואני מסתכן ושואל אותה גם פה, בנוכחותו של נגיד בנק ישראל. אני זוכר מצעירותי באירופה, כאשר התקציב היה תקציב גרעוני לא הסתירו אותו. בפני הפרלמנטים במדינות השונות היו מביאים את העובדה שהתקציב גרעוני. אני חושב שזה נהוג גם באמריקה היום. מדוע אנחנו בישיבת הממשלה קובעים שיהיו לנו 700 מיליון ל"י גרעון, ואילו כאשר מביאים את הצעת התקציב לכנסת, טוענים שהתקציב מאוזן? האם זה מוכרח להיות כך, ואי אפשר להגיד גם לציבור שאין בסף?

הייתי רוצה לשאול מדוע אין הסברה מתמדת ביחס למילדות מרצון. לפני כמה חודשים הייתי באמריקה וכמעט כל יום שמעתי ברדיו ובטלוויזיה קריאות לציבור לקנות אמיסיות, שזה במידה מסוימת דומה למילווה הבטחון שלנו. אצלנו אנחנו כנראה סומכים על ההורדה האוטומטית ועל ההסכמה האוטומטית. נראה לי שצריך לערוך הסברה גדולה וייתכן שבאמצעות ההסברה הזאת נשיג עוד כמה עשרות מיליונים. מדוע זה לא נעשה?

ד"ר י. טפ"ר :

אני רוצה לוודא כמה נתונים שלא כל כך ברורים

לי.

האם נכון שב-1968/69 גם מבחינה תקציבית הסתיים

השנה בגרעון של 1 מיליארד ו-400 מיליון ל"י?

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף :

לא דיברתי על התקציב.

דוד י. ספיר :

שמעתי שהחובות גדלו כ-300 מיליון ל"י, וכאן מופיע מילווה מבנק ישראל בסך 100 מיליון ל"י. שני הדברים האלה היו צריכים להיות ידועים מראש, לפני הגשת התקציב בשנה שעברה. איך קרה שלא ידעו זאת ולא הכניסו? או בכל זאת חשבו שהתקציב הנרעוני למעשה משתקף בתחומים אלה. אם אני מוסיף גם הוצאה שלא היתה ידועה, הרי זו הוצאה שלא היתה בתקציב הנוסף, אלא הופיעה במשך התקופה והיא מחייבת הוצאה נוספת. אני רואה שבהוצאה יש 610 מיליון ל"י יותר מאשר באומדן. אבל שר האוצר הזכיר כאן סכום של 300 מיליון ל"י שהוצא מעל לאומדן. לא תפסתי מה הם 300 מיליון הל"י האלה. ענין הקופה זה ענין משני. אם לא מוציאים לא יחסר בקופה, ואם יחסר בקופה - יכולים להחזיר את זה. למעשה הדחייה של ביצוע 100 מיליון ל"י בתקציב או תשלומים לספקים אינה מעניינת אותי, כי הכסף הזה יוצא.

שר השיכון מ. בנטוב :

פה מופיעים הסכומים התקציביים בלי ההכנסה המיועדת. אצלנו שני הסכומים גם יחד קובעים את היקף הבנייה. מה ההכנסה המיועדת שלוקחים בחשבון נוסף לסכום שצויין פה?

שר המשטרה א. ששון :

רציתי לשאול האם בתקציב הזה נלקחה בחשבון ההחלטה של ועדת השרים לענייני כלכלה, להעלות את משכורות העובדים כשטחים המוחזקים. האם זה כלול?

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

כן.

דוש פ. ספיר:

לשאלתו של השר ארן - המלחמה עלתה מיליארד דולר עם שינוי ערך המטבע. אם קודם אמרתי שזה 3 מיליארד לירות, הרי היום זה 850 מיליון דולר, ואני חושב שזה מיליארד דולר גם לפי המטבע החדש. זה בא לידי ביטוי בכיסוי של שלושה תקציבים: בתקציב 1967/68 היה מיליארד ורבע שהגדילו אותו פעמיים, פעם ב-100 מיליון דולר ופעם ב-850 מיליון ל"י.

התקציב השני היה 2.5 מיליארד ל"י. נניח שהיה ריבוי טבעי, התקציב הזה לפי המספרים הנכונים הוא 2 מיליארד ו-700 מיליון ל"י. ההפרש הוא 1 מיליארד ו-300 מיליון ל"י. פה יש כבר 3 מיליארד הל"י שדיברתי עליהם. אמרתי שזה כולל גם מה שיצטרכו להחליף ולחדש, כל זה יחד זה כ-3 מיליארד ל"י, וזה הסכום, וזה בא לידי ביטוי בשלושה תקציבים, ואולי גם בתקציב רביעי.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בעתון לא היה שזה קשור לחידוש המלאי ותוספת. כתוב היה שהמלחמה עלתה מיליארד דולר.

דוש פ. ספיר:

אני אמרתי את זה ביולי בשנה שעברה, מאז עברו 15 חודש. כל אחד הכין שהכוונה לא לששה ימים בלבד. אני לא יכול להגיד כמה אווירונים נפלו וכמה טנקים צריך לחדש.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

לשאלתו של השר בגין - אינני יודע מה היה בתקציבים של מדינות לפני שנים. בארצות הברית התקציב אינו מאוזן וכל אחד יודע שהאיוון בא מאמיסיות שהאוצר מוציא, וזה מכסה את ההפרש, הם מעריכים מה יקרה בראשית השנה לפי ההפרש בין ההכנסות המובטחות וההוצאות, וזה רק ממסים, שום דברים אחרים אינם מופיעים בתקציב של ארצות הברית, אלא לפי גודל ההוצאה. לכן הקונגרס של ארצות הברית לא אישר לג'ונסון הוצאה נוספת בתקציב, אלא אם יסכים להגדיל את המסים, והכריחו אותו באופן כזה להגדיל מסים. זה עורר בעיה אחרת, איך זה ישפיע על דסאינפלציה או אינפלציה. זה דבר אחר.

מה שאנחנו מנישים לכנסת בצד ההכנסות, זה אומדן שאינו מחייב אף אחד. נקבל אמיסיות, נגבה מסים. במילווה הבטחון כתוב 300 מיליון ל"י. איש אינו חייב לשלם זאת, זו דאנתו של שר האוצר לקבל זאת. הכנסת מאשרת רק את ההוצאה. מראים מניין האוצר חושב לקחת. זה אינו משנה את העניין הגרעוני, כי כל מה שבא, בא דרך כספי הציבור בארץ, כל השאר זה גרעון, אפילו מה שבא מבחינת המשק, ומה שבא מהמגבית ומילווה הפיתוח. זה חלק ממימון גרעוני, אלא שפה שמים בבנק דולרים, ובמקרה זה אם מקבלים דרך הבנק או שזה חוק מקדמה, באופן כלכלי זה גרעון, גם אם לא צריך להחזיר זאת. בעצם לא היה צריך להדפיס יותר לירות. מה שמדפיסים יותר, יש לזה השפעה גרעונית במשק.

אני מקבל את ההערה בעניין ההסכרה לגבי מילווה הבטחון. מילווה הבטחון השנה אורגן כאילו היתה זו שנת 1967, שבה אנשים הביאו את הכסף ומספיקה היתה שיחה טלפונית. אבל אני מוכרח לוטר, שעם כל ההסכרה אינני בטוח אם היה נכנס אותו סכום. מכל מקום, זה לא נעשה.

אני מקבל את עצת נגיד הבנק, שנקטין את תקציב הפיתוח, אבל אני חושב שהבעיה העומדת בפני האוצר ובפני שר האוצר אישית, היא איך לא להגדיל את תקציב הפיתוח, ולא איך להקטין אותו. בענין זה ודאי הערכת במה גדל תקציב הפיתוח. אינני נכנס לפרטים של ההוצאה, אבל בכך היה קיוויו של הקטנות מול הגדלות פרט לשיכון עולים. אנחנו גם הקטנו בשיכון עולים כדי לקזז בשיכון בכלל.

לשתי השאלות הספציפיות של שר הפנים. קודם כל לגבי המוסדות להשכלה גבוהה. למעשה גדל התקציב שלהם כבר בשנה החולפת מ-110 מיליון ל"י ל-130 מיליון ל"י, והתוספת של 20 מיליון ל"י באה בעקבות גידול מספר הסטודנטים.

ביחס לצי"ם - יש הסכם, הסכום של 3 מיליון לירות, ובעצם זה קרוב ל-4 מיליון לירות, של השתתפות בצי"ם, הוא על יסוד הסכם בין הממשלה ובין צי"ם, שצי"ם לא תישא בגרעונות של אניות הנוסעים, אלא יראו זאת כחטיבה נבדלת מצי"ם, שאינה יכולה לשאת את עצמה, והממשלה מכסה את הגרעון. יש הבטחה מהנהלת צי"ם שיוורדו זאת משנה לשנה, אולי ימכרו אניה.

שר החקלאות ח. גבתי :

השנה זה גדל במיליון.

שר המשפטים י. ש. שפירא :

צור אומר שזה ירד.

ד"ר פ. ספיר :

כדי לשכנע לגבי מה שהוא רצה לקבל - זה ירד.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

הממונה על התקציבים אומר, שלמעשה זה היה בשנה התולפת 5 מיליון ל"י, וההורדה ל-4 מיליון ל"י היא הורדה של ממש. להנהלת צי"ם לא נוח להופיע עם סובסידיות. זה נראה טוב יותר במאזן, והם ישתדלו מאד להיפטר מהסובסידיות.

ברצוני לומר לשר יוסף ספיר - בעצם בהנהלת חשבונות נכונה, 300 מיליון הל"י שהוצאו על חשבון השנה שעברה מכוסות על ידי 470 מיליון ל"י יתרה בקופה. בקופה היו 470 מיליון ל"י, מהם 300 מיליון ל"י על חשבון כספים שלא הוצאו וצריך היה להוציא אותם. זאת אומרת, היתרה הנכונה היא 170 מיליון ל"י, אבל התקציב צילם את המצב ב-1 באפריל 1968 מבחינה קופתית. אחר כך הגרעון נגרם בקופה בעיקרו על ידי זה שנכנסו פחות כספים. נכנסו פחות כספים מהבונדס, שזה בתקציב הפיתוח, מאמסיות...

ד"ר פ. ספיר:

כמה יהיו ההכנסות מהבונדס?

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

25 מיליון דולר.

ד"ר פ. ספיר:

אני רואה שרשום 160 מיליון ל"י, זה בגלל הצורך

באיזון התקציב.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

אינני מדבר על מה שנעשה בשנה שעברה, לא הייתי ממליץ ללכת בדרך זו גם השנה. הסכומים שנקבתי כאן בהכנסה של מסים, אמיסיות, הבונדס, המגבית המאוחדת, הם סכומים בדוקים עם בעלי הדברים שיוצרים כמה זה יכול להיות. את הגרעון אנחנו צריכים לכסות. אני מקווה שלא יהיה בינינו ויכוח. הממונה אומר כמה הוא חושב שיהיה, ושמנו את הסכום שהוא אמר. ישבנו עם הנהלת הבונדס, גם השר פנחס ספיר ישב אתם, לקחנו בחשבון 200 מיליון דולר יותר, וייבוא מוגדל, ולקחנו בחשבון למשל, חשיפה נוספת להורדת מסים ופעילות מוגברת. כל זה עם הכיסוי של 700 מיליון ל"י - אלה הסכומים שנראים היום כריאליים, ולא בשביל לכסות את הגרעון.

ד"ר י. ספיר:

לא אמרת מה הגרעון התקציבי בשנת 1968/69.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

לשאלתו של השר בגין - זו בעיה שמופיעה לא רק אצלנו, אלא גם בארצות אחרות. אם יש תקציב מסויים והשאלה היא איך להקטין אותו, יש רק דרך אחת: אם לאור התמונה הכללית ניתן לעשות ניתוח, האוצר עושה עוד הפעם רביוזה ומנסה לעשות תיקונים. תפקידי לראות מה ההשלכות על המשק. ברור שכל הצעה שאני אציע, היכן לקצץ, תהיה הצעה דילטנטית. האנשים שמטפלים בתקציבים יכולים לדעת זאת יותר טוב ממני. אין זה מתפקידי להגיד להם מה לקצץ, ואין לי גם את הפרטים. אני יכול להראות האם התקציב מאוזן ואיך הוא משפיע בתוך המשק. כולנו מסכימים שאין להטיל מסים נוספים.

מה היה באמריקה? הקונגרס הגיע למסקנה שהתקציב

איננו די מאוזן, והוא אמר: ניתן 10%, אבל תוריד 6 מיליון דולר מהתקציב.

דוד פ. ספיר :

הוא מוריד מהבטחון.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף :

בוושינגטון אמרו לי, שמה שהורידו בבטחון, רק

לכאורה הורידו.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ :

אין לי הידע ולא הנתונים לקצוץ כזה. אי אפשר

לדרוש מנגיד בנק ישראל שהוא יגיד במה יש לקצץ. יש עוד דרך אחת אם לקצץ מחוץ לתקציב הבטחון, אז מציעים קיצוץ גלובלי בכמה וכמה אחוזים בכל תקציבי המשרדים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

ראש הממשלה מציע זאת כל שנה.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ :

ברור לי שזו הדרך הטובה...

שר הפיתוח ושר התיירות ב. קול :

לדעתי זו הדרך הכי גרועה.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ :

כמובן שהאוצר יודע יותר טוב ממני איפה אפשר לקצץ על ידי פעולה דרסטית. אולי כל אחד מהמשרדים יודע יותר טוב משר האוצר. אם נותנים לו אפשרות לקצץ איפה שהוא רוצה, זה יותר בטוח ויותר פשוט.

אני בעד הדרך השנייה, קיצוץ גלובאלי. באמריקה זה לא עניין שמראים בקונגרס מה הגרעון, את זאת רואים בעתונות. בחוק לא כתוב גרעון. הם בעניין הגרעון יותר חמורים מאתנו. אצלנו אמיסיה אינה נחשבת לגרעון. הכנסה מניירות ערך שהם מוכרים, הם חושבים זאת לגרעון. אצלנו זה מופיע כהכנסה, ורק מה שנוסף לזה, זה הגרעון. לדעתי השיטה שלנו הרבה יותר טובה. לא רק שהיא יותר ליבראלית, היא הרבה יותר נכונה. במדע פיסקלי מודרני מביטים על גרעון בצורה אחרת. גרעון פיסקלי אינו קובע, כל מילווה מחוץ לארץ זה גרעון, כי יש לזה השפעה מוניטארית שלילית, על ידי זה מגדילים את אמצעי התשלום לא ביחס מסויים לפעילות הכלכלית של המשק. זה גרעון. לעומת זאת, הגרעון במאזן התשלומים מקטין את הגרעון הכלכלי והלחץ. האינפלציה יש לה קריטריונים לגמרי אחרים. מביטים על המשק לא כדבר נפרד, אלא כדבר מחובר. לי נראית השיטה שלנו. אנחנו עושים מה שעושים בכל הארצות שלהן תקציב מאוזן, אבל יש סעיפים של הכנסה גרעוניים. אני רק דואג לזה, שהגרעון שלנו לא יהיה יותר מדי גדול.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

זה 700 מיליון ל"י, אולי נסתפק ב-650 מיליון

ל"י.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אני מסכים עם שר האוצר שקשה לקצץ, אבל בכל מקרה שרוצים לקצץ צריך לחשוב על הרע במיעוטו. אם אנחנו עושים תקציב פיתוח שמגדיל את הביקוש האפקטיבי במשק, זו סכנה יותר גדולה מאשר קיצוץ אפילו של צרכים גדולים אם אינם בטחוניים. אני אומר, נכון, זה קשה, כמעט בלתי אפשרי, בכל זאת

לדעתי זה הרע במיעוטו, לקצץ בתקציבי המשרדים מאשר להגיש היום, בתקופת הביקוש הגואה, תקציב ממשלתי עם גרעון. זה מוכרח להוסיף לביקוש בתוך המשק. כלומר, צריך להוסיף פחות, אם לא יוסיפו פחות, תהיינה תוצאות בלתי נמנעות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני בכל זאת לא קיבלתי חשובה לשאלה שלי. נגיד בנק ישראל אמר שצריך לקצץ את תקציב הפיתוח ובעיקר בשטח הבנייה. בשטח הבנייה אינו מתכוון לבנייה במזרח ירושלים ולא לגבי שיכון עולים. אני שואל, מהו התקציב לבנין אם מורידים את הבנייה במזרח ירושלים ואת הבנייה לעולים.

דוש י. ספיר:

נגיד הבנק מציע לקצץ לאורך כל החזית.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אני אמרתי שצריך לקצץ לכל אורך החזית, אבל

בעיקר בשטח זה.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

יש פירוט לגבי הסעיף של שיכון ובניינים למוסדות ציבור, אבל גם בסעיפים אחרים יש בנין. בחיירות יש בנין; בתעשייה ובמלאכה יש בנין; בהחבורה יש בנין; בדואר יש בנין וגם בכטחון יש בנין. יש לנו המספרים, צריך לשכת ולברר זאת.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלון:

נרמה לי שבזה סיימנו את שלב השאלות והתשובות, ואנו ניגשים לבירור עצמו. אני מבקש שהדברים ירוכזו ויצומצמו לחקציבי המשרדים.

השר י. ספיר:

הייתי מציע קודם כל שבשלב זה לא ניכנס לפרטים, אפילו של 40 מיליון ל"י התוספת לחינוך גבוה. אנחנו עומדים בפני שאלות מאד יסודיות למשק של הממשלה ושל המדינה, המשק התקציבי והמשק הכלכלי, ונראה מה אנחנו יכולים לקחת לאור הנתונים שעומדים לפנינו עם ההשתלשלות של השנתיים האחרונות. ובעיקר, אינני גורס שהצעת התקציב של 1968/69 או 1969/70 זה תקציב יוצא דופן. זהו אב-טיפוס של התקציבים בשנים האחרונות. אפילו אם נהיה אופטימיים ביותר, אינני מאמין שבעוד שנה נגיע להסדר עם הערבים, ואז תקציב הבטחון יקטן. תקציב הבטחון לא יקטן.

דבר שני, ההתפתחות של המשק הישראלי תדרוש השקעות חשית בכל מיני צורות בממדים גדולים. אז השאלה שאני מעמיד לעצמי היא: לאן אנחנו הולכים בטווח יותר רחוק? אני רוצה לעמוד בעיקר על הגרעונות התקציביות של התקציב. השלכתם על המשק, זה כבר דבר אחר.

השנה מסתיימת בגרעון תקציבי של 470 מיליון לירות. אל נטעה לחשוב, שאם ישנם תקציבים נוספים במדינה של העיריות, הסוכנות היהודית, המוסדות להשכלה גבוהה - כל המוסדות האלה מוציאים יותר ממה שהם מקבלים באותה שנה או ממה שמקציבים להם, ואחר כך זה משתקף בתקציב הממשי. זה לא עניין. אני אומר, המוסד אחראי - שהוא ישבור את הראש. ראינו במשך השנה שכולם באים הנה, ואנחנו מוכרחים לקבל אותם ולטפל בהוצאות שהם עשו למעלה מיכולתם לפני שנתיים. על פי רוב קורה שבעיריות הוציאו כספים לפני שלוש שנים, ואנחנו בתקציב מסויים מוכרחים לכסות זאת. אילו הייתי יודע מראש מה הגרעון התקציבי של כל

הגופים האלה, הייתי אומר: יש איזה תקציב גרעוני שהיה מסתכם באותה שנה ב-300 מיליון ל"י. אבל אם צוברים גרעון מתוך טעות או מתוך אי ראייה, או מתוך רצון להתחמק, הרי צוברים בתקציב מדי שנה גרעון תקציבי, ואז בשנה מסוימת צריך לעשות תקציב גרעוני לא של 300 מיליון ל"י אלא של 1,000 מיליון ל"י. כל זמן שהסכומים היו יותר קטנים אפשר היה להגיד שהצטברו כך וכך מיליונים. אבל אם אני מביא בחשבון שב-1968/9 ו-1969/70 זה 400 מיליון ל"י לכל הפחות, את הגרעונות התקציביות האלה נצטרך לשלם.

אינני רוצה לשכנע את עצמי שההשפעה האינפלציונית של הכספים האלה נגמרה. המשק קיבל את הכסף הזה. ברור שנצטרך בתקציב להשיג מקורות של הכנסה לכיסוי החובות.

אני רוצה לתת מספר אחד שהוא מעניין מאד, זו הפעם הראשונה בהיסטוריה של מדינת ישראל שהתקציב של החובות עולה על כל תקציב הפיתוח. זה עוד לא קרה. כאשר תקציב הפיתוח היה 800 מיליון ל"י או 1 מיליארד ל"י, העודף של ההכנסות על החובות היה 400 מיליון ל"י.

שד המסחר והתעשייה ושד האוצר ז. שדף:

ב-1972 אנחנו נשלם חובות בעד מה שאנחנו כבר חייבים - 1 מיליארד ו-300 מיליון ל"י.

השר י. ספיר:

וזה בתקציב פיתוח של 1 מיליארד ו-200 מיליון ל"י. אני מצטרף לדעת נגיד הבנק שיצטרכו לקצץ את תקציב הפיתוח.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

השאלה היא על מה הוציאו את המיליארד ו-200

מיליון הירות.

ד"ר י. ספיר :

אבל לא רק שתקציב הפיתוח לא יקטן, אלא גם תקציבי התשתית. אם אנחנו לוקחים כסף מאמיסיות בארץ או דולרים מהבונדס ומשקיעים זאת במפעל, צריך לדאוג שהמפעל מתוך הרווחים שלו יכסה את ההלוואה והריבית. באותו רגע שלווים כסף בין מאמיסיה בארץ ובין מאמיסיה בחוץ לארץ ומשקיעים זאת בתשתית, את הסכומים האלה יצטרך התקציב לשלם.

אמנם המשק מתפתח. אני צריך להניח שתהיינה הוצאות נוספות על ידי ההשקעות האלה. אבל יש לנו מספיק השקעות שאינן מכסות את חלקן בתקציב הפיתוח של התשתית. או ייצא שצריך להמשיך בזה. עלינו לראות לפנינו תקופה של שלוש-ארבע שנים של תקציבים שכל אחד מהם יסתיים בגרעון תקציבי של כמה מאות מיליוני לירות, ובעוד כמה שנים נצטרך לשלם 300-400 מיליון ל"י בכל שנה. סכום החובות אינו הולך וקטן, אלא זה למעשה חלק מכל הסולם של התשלומים. מדוע נשלם 1 מיליארד ו-300 מיליון ל"י, כי כסף זה הוצאנו לפני 8-10 שנים, ובחלקו זה כסף שהיה צריך להשיג אותו ממקורות אחרים ולא מהלוואות. לא עשו זאת.

אני מתנחם בזה שהתקציב מאוזן, כי אפשר לשאוב יותר כסף, לא ממסים ולא מהכנסות אלא ממכירת נכסים, במקום מהלוואות שצריך להחזיר. צריך לשקול את השאלה. בדרך זו כפי שהתקציב בנוי, והבאים אחריו יהיו בנויים באופן הרבה יותר יסודי, לא רק תקציב הממשלה, אלא תקציבי העיריות ותקציבים אחרים, שכל טבורם קשור לתקציב המדינה. אומרים לי שבינתיים העיריות עשו גרעון. למה שהם יעשו את הגרעון, אני יכול לעשות זאת בעצמי.

אנחנו עומדים בפני סכומים מעבר לגבול היכולת. השאלה העומדת בפנינו היא, או שאנחנו מגיעים למסקנה שגם הלאה, ב-1969/70, כל שנה יהיה לנו תקציב גרעוני, או שהוא יכול להיות תקציב מאוזן. גם אם זה יהיה תקציב גרעוני שאינני מכסה אותו על ידי כספים ששואכים בדרכים שונות מהציבור, אלא על ידי מימוש נכסים. השאלה היא - לא רק מחשש שמא זה ישפיע השפעה אינפלציונית, כי בכל שזה מצטבר יותר זה מסוכן יותר - בדרך הטבע אנחנו נחליט שיש צורך בשנה אחת או שנתיים של התאפקות. השאלה היא, האם הדרך הזאת היא בלתי נמנעת, שנביא לידי מצב שיהיה חוסר כל אפשרות של תיקון. אז בעוד שלוש-ארבע שנים לא נוכל לקצץ את תקציב הפיתוח, כי אז נצטרך למכור את השירותים, אם נמשיך בדרך זו של גרעון תקציבי.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

מה אתה מציע?

ד"ר פ. ספיר :

כפתרון לזה הוא וראי יציע הקטנת מס ההכנסה.

ד"ר י. ספיר :

לי יש מקום לטעון שזו הצטברות של הרבה שנים. אני הייתי ברעה שלא צריכים היו להפריז בשנים שעברו, או ההצטברות היתה יותר קטנה. המשק הישראלי נמצא בתהליך של התפתחות בלתי פוסקת. אם אנחנו רוצים לשמור על הבטחון, הרי גם ההתפתחות, ההוצאות הגדולות הן בשביל למנוע מלחמה או להתכונן למלחמה. אנחנו צריכים לשמוע על רמה מכסימלית שיוצרת פיתוח בשנים הבאות. אם אנחנו רוצים לקיים את רמת השירותים, אנחנו צריכים להחליט שיש לנו תקציב גרעוני לכמה שנים. נשאל את עצמנו, אם יש להיבהל מזה, מה שקול יותר, שניכנס לסכנה של קצת אינפלציה או להגיע לגרעון של 700 מיליון לירות? אולי

צריך להגיע ללחצים דפלציוניים רציניים, שאולי היום הם לא כל כך מסוכנים כמו ב-1966. השאלה מה רצוי?

דברים אלה צריך לשקול. אינני רוצה היום להביע את דעתי, אני רוצה עוד לבדוק את המספרים, אבל נגיד בנק ישראל יכול לבוא ולומר: תקציב עם גרעון של 250 מיליון ל"י, אני רואה שלא תהיה בו סכנה. 700 מיליון ל"י השנה ו-400 מיליון ל"י גרעון בשנה הבאה, יש בזה סכנה. אני יכול למצוא קצת פשרות ולא להגיד: או או.

כאן ברצוני להגיד לשר פנחס ספיר, בקשר לקריאת הבניים שלו כעניין מס ההכנסה. עניין מס ההכנסה איננו רק עניין מספרי בלבד, זה עניין לשיקול, האם מותר לעבור דרגה מסוימת. אם הולכים להגדיל את מסי העקיפין, אני יודע את התוצאה, אז מדובר בעיקר במסים ישירים. לדעתי אי אפשר להגדיל יותר, זה לא מוכרח לבוא ממסים. לא נוכל לקבל יותר ממסים לפי הגידול של ההתפתחות ושל האנשים. ההשקעות שאנחנו משקיעים באמצעות התקציב ולפיהן מפתחים את המשק, הן הרבה יותר כבדות מההכנסה המצופה מהשקעות אלה. בטווח קצר של 4 - 5 שנים אין לצפות שהעלייה ביכולת של הציבור תחזיר למדינה מה שבינתיים הושקע. זאת אומרת שבשנים אלה נצטרך לצפות להגדלת ההכנסה בסכומים הרבה יותר גדולים, בתוך השקעות שעשינו ונצטרך לעשות. רואים בכמה אנחנו עולים במס הכנסה בשנה. 150-200 מיליון ל"י, תעשו חשבון. אנחנו בחובות בלבד.

הבעיה השניה, אילו הייתי יודע שאפשר לקבל

MILITARY AID, הייתי רואה בזה פתרון.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלון:

אני מוכן להסתפק ב-MILITARY COMMITMENT.

דו"ש י. ספיר :

יכול להיות שנגיע לזה.

דו"ש פ. ספיר :

אני מתנגד לזה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

מי נותן את זה?

דו"ש י. ספיר :

נותנים זאת לאחרים, לא לנו. במציאות שלנו, לשתיים-שלוש-ארבע השנים הקרובות, אני חושב שצריך לראות עוד מקור אחד להכנסות, וזו ריאליזציה של נכסים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

מה פירוש הדבר?

דו"ש י. ספיר :

אני מוכן לתת לך רשימה של נכסים שאפשר למכור לציבור לכל המרבה כמחיר, כדי לקבל סכומים שהם באים תמורת נכסים, ולא מאמיסיות או מהלואות שצריך להחזיר. אני מציע שנלמד את העניין הזה, הן מבחינה תקציבית והן מבחינה משקית, אז נוכל לדון על כך ביתר פירוט אחר כך.

דו"ש פ. טפ"ד :

אין לי הפעם שום תביעות על תקציב ולא יהיו לי שום דיונים עם שר האוצר, לא על הגדלת התקציב ולא על הקטנתו, אני רוצה להתייחס למספר בעיות כלליות.

קודם כל אני מצטער שאנחנו דנים על ענין זה בלי ראש הממשלה, שהוא חולה, ובלי שר הבטחון, שהוא חושב שזה לא ענין בטחוני. אני חושב שכל הדיונים שלנו יש להם קשר לענייני הבטחון, ואני מצטער שאנחנו דנים על התקציב גם בלי שר החוץ, שגם לו יש קשר לענייני חוץ ובטחון. אני אומר זאת, מפני שהתקציב הפעם הוא כזה, שכמעט כל עניינו הם ענייני הבטחון, ואם כי אלה היו קיימים גם קודם, הרי הפעם הוא מאפיל באחוזים גבוהים מאד על הכל.

בשבילי מספיק מה שקרה מלפני שנה וחצי עד היום. לפני שנה וחצי תקציב הבטחון היה מיליארד ורבע ל"י, ועכשיו תקציב הבטחון הוא 2 מיליארד ו-750 מיליון ל"י, עם כל הזינוק שלנו במשק ועם כל הגידול. זה לא קורה לשום מדינה בזמן שלום. אנחנו יחסית משק לא גדול וגם האוכלוסיה יחסית אינה גדולה. שני מיליארד ו-750 מיליון ל"י אלה אינם מבטאים את כל תקציב הבטחון. אני יכול למצוא בכמה סעיפים אחרים דברים שהם בבחינת דברים בטחוניים טהורים. לי מספיק אם אני לוקח את החלק מהתקציב שמוקצב למשטרה. אינני בטוח, ואינני מבקש כרגע חשובה, אם כל מה שעושה שר הפנים במסגרת המיקלטים רשום בתקציב הבטחון.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף :

לא, שום דבר כזה לא כלול.

דוד פ. ספיר :

יש חלק מהדרכים וחלק מהכבישים, שלגבי כמה וכמה מהם אני יכול להגיד שיכולנו לעשות אותם בתהליך יותר איטי לולא היה להם קשר עם הבטחון. כאן אני יכול להביא למשל גם את ענייני החינוך. אנשים שצריכים לטפל ב"פנטומים" אינם יכולים להיות יוצאי בתי ספר עממי, אלא צריכים לקבל השכלה גבוהה יותר, או נניח אנשים שצריכים לייצר טנקים מסוג CHIEF-TAIN. אני קושר זאת עם שאלתו של שר הפנים, כי אני מבין שכוונתו היתה שיש לברוק מה המצב באוניברסיטה בר-אילן. הפעם אתה לא צודק.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

אני התכוונתי בשאלתי להסכם שעומדים לעשות.

דוד פ. ספיר :

מדוע אנחנו מגיעים באופן מהיר כזה לתקציב חינוך ולתקציב להשכלה גבוהה. שמעתי שהטכניון חתם הסכם עם האוצר כדי שהוא יכשיר 200 מהנדסים לפי צרכי המשק, וזה יעלה 38 מיליון ל"י. זה לא רק מפני שאנחנו רוצים שכל בוגר יהיה יוצא אוניברסיטה, היום לא מספיק שהוא מקבל תואר בי.אי. כדי שמהנדס יוכל לעסוק בכל מה שאנחנו זקוקים לו במשק, וכל מה שאנו רוצים לפתח, צריך לפחות תואר א.מ.אי.

אם להביא עוד דוגמה, הרי כל מה שעשו במסגרת השיכון בבאר שבע, גם זה שייך לענייני הבטחון, וזה מטביע את חותמו על התקציב של החיים. קראתי את המאמר שפירסם גד יעקובי ב"ידיעות אחרות", וזה היה מאמר כלכלי. בו הוא קבע שאין דבר יותר חשוב מאשר תקציב בטחון גדול. וזה פירסם אחד האנשים שבעולם כינו אותם כיונים. אני חושב שזה דבר שטחי לכחוב ככה.

קרו לנו כמה נסים, ואחד הנסים הגדולים הוא, שעם ההוצאות הבטחוניות הגדולות, עם הלחצים האינפלציוניים, איש אינו יודע להסביר את העובדה שאנחנו חיים בינתיים ביציבות בשטח המחירים והשכר. במשק שנתיים וחצי עלה האינדקס בפחות מ-3%.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

גם זה לא בא מעצמו, נעשה משהו בכיוון זה.

השר ס. ספיר:

הענין המרכזי שלנו הוא לשמור על זה ככבת עין ולא לעשות שום דבר שיערער יציבות זו, וזה קשור לא רק בגורמים משקיים, חינוכיים פסיכולוגיים, אלא קודם כל בגורמים משקיים-כלכליים.

אני מקבל מה שאומר נגיד הבנק שהכל מתוח. אמצעי התשלום מתוחים, ההוצאה מתוחה, הגרעון מתוח. וכאשר הכל מתוח, הרי זה דומה לפריצה גדולה שגם סכר חזק אינו יכול לעמוד בפניה, והיא הורסת אותו.

כל זה יש בו פגיעה בדברים עצמם. אינני אוהב לתאר תמונות של קטסטרופה, אבל בסופו של דבר זה מוכרת לערער את היציבות בשטח השכר, פעם זה קשור עם ביצוע הרפורמה בחינוך, פעם זה קשור עם הנמלים, בקשר לשינוי של שנים, ופעם זה קשור בענין אחר. יש לנו סעיף בסדר היום שעומד כל כך הרבה זמן, שאפשר כבר להוריד אותו. אני מתכוון לענין שנים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

אני כבר הסכמתי להוריד אותו.

דוד פ. ספיר :

זה עלול לערער גם את ענין חוספת היוקר, ולא חשוב מה היה קודם, אם קודם היתה חוספת יוקר או אם קודם היה יוקר. זה יערער את היציבות במחירים ויערער את החסכוניות שהיו בשנים אלה. אני יודע שזו השנה השלישית שהחסכון הלך וגדל, וחסכון גדל רק בזמן יציבות. בזמן שאין יציבות במחירים, אנשים מחפשים דרך איך להוציא את הכסף. זה לא כבר ביקרתי בארצות שבהן הריבית היא 2%-3% לחודש ולא 24%. אנשים בונים על זה שכדאי לקחת. אם אין יציבות, מוציאים את הפקדונות ואז חוזרים לתיווך שטרות, וזה יביא לספקולציות של דברים מלאכותיים.

אני יודע שיש בענין זה דעות שונות, אבל מה שהביא לדעתי לדברים השליליים ביותר במשק, זו היתה הספקולציה בקרקעות. זה ישנה גם את שער הדולר, ושער הדולר עכשיו הוא יציב.

גם אם כותבים 50 מאמרים נגד, ובענין הייצוא כותבים בכל זאת בצורה סולידית, הנה כתוב בתקציב שב-1969 יהיה לנו ייצוא של מיליארד ורבע דולר, בו בזמן שהתחלנו מ-250 מיליון דולר. יש כאן מישהו שחשב שמדינת ישראל תגיע פעם לייצוא של מיליארד ורבע דולר? אנחנו מגיעים עכשיו להכפלת הייצוא, כאשר מספרי הייצוא שלנו היו קטנים מאד.

כל זה ילך לאיבוד. לא חשוב אם אנשים ירצו במיתון או לא ירצו במיתון. השקפתי הפוליטית נובעת משאלה זו.

אחמול בערב ישבתי עם אנשי המגבית מארה"ב והייתי

צריך להסביר להם שב-1967 נתנו סכומים גדולים, וב-1969 הם צריכים לתת יותר, אבל ברגע שהם מתחילים לדבר על הסכום, אני מתחמק. אני מסביר להם דברים שעוד לא דיברו אתם עליהם, שאנחנו רוצים לבנות אווירונים, רוצים לבנות נגמ"שים, רוצים לבנות טנקים, וכל זה איננו בתקציב.

במשך כל השנים, כאשר מר אשכול היה מבקר אותי,

הייתי שואל אותו מה היה בזמן שהוא היה שר האוצר. אני יודע שעוד לא קרה שהמשרדים הפסיקו איזה דבר אחרי הוויכוח אתי על תקציב משרדיהם, ואני מניח שעכשיו אותו הדבר גם עם השר שרף.

אני חוזר לנקודת המוצא שבה התחלתי את דברי, אם

יתברר שאנשים שישבו במיקלט בסואץ נפגעו מפגיעה ישירה, הרי גם מבלי שהרמטכ"ל ידרוש זאת, הייתי מוציא כסף על הקמת מיקלטים עם בטון מזויין. אצלנו הנשק קשור עם המשק. עכשיו ישנם כאלה שרוצים להכנס למריבה עם כל העולם. יש לי דעה גם בענין זה.

אני מסכים עם השר יוסף ספיר, שעלול לבוא רגע

ואנו נהיה ערומים כביום היוולדנו. מי שאינו רואה את 2 המיליארד ו-750 מיליון הלי" המוצאים לבטחון, אלא מתפש אפשרויות פה ושם, אינו אלא טועה.

לענין המסים - אני יודע שכאשר מר שרף היה ממונה

על הכנסות המדינה, התקרה הגיעה עד ל-80%. אני יודע שבאנגליה יש אפילו 140%. אם מישהו מוכר רכוש ומרוויח עליו, הוא צריך לשלם מס גם על החלק מהרכוש שנשאר לו.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

אותו הדבר יכול להיות גם במניות.

ד"ר פ. ספיר:

מניות זה גם כן רכוש. אני מסכים עם מר שרף שיש שכבת ביניים, ובשכבת ביניים זו אני מכניס מהנדסים, רופאים וכדומה, שמרוויחים עוד 1,000 ל"י לחודש. יש מאות אלפים בארץ שאנחנו לא פעם "סתמנו להם את הפה", על ידי זה שנחנו להם תוספת כמעט בעזרה סוציאלית. חלק גדול מהמסים בא מההמונים שמשלמים. האם יהיה למדינה עכשיו כוח מוטרי להוריד מסים מלמעלה? ההסתדרות, שהיא עכשיו ההסתדרות של כולם, תרשה זאת? אני אתנגד לזה בכל חוקף.

אני רואה גם את הצד השני של המטבע. יש מי שרוצה להוכיח שעל ידי הורדת המסים לפי החוק ייכנס יותר כסף. במסגרת החוק יש אפשרויות להרבה תמרימים. מס ההכנסה הוא גם כן אינדיקטור של הצריכה במשק. במסים נכנסו השנה כ-200 מיליון ל"י יותר מהמשוער. האם הרוויחו יותר השנה? מדוע צריך להוריד מסים?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מישהו מציע את זה?

ד"ר פ. ספיר:

שר האוצר אמר שהוא אינו מציע זאת, אבל השר יוסף

ספיר הציע זאת.

אני מחכה תמיד לשמוע, וגם ליד השולחן הזה אני מצפה לכך, מה התכנית הכלכלית הבאה שחקטין את תקציב הפיתוח. ממה מורכב תקציב הפיתוח? בעתון קראתי שכמעט ולא יהיה תקציב פיתוח, והנח שר האוצר הביא תקציב פיתוח שבאומדן הוא 200 מיליון ל"י יותר, חוץ מענין תשלום החובות, תשלום החובות, נדמה לי שהוא קצת מופרז.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

זה לא מופרז, יש יותר חובות בשנה זו גם במסגרת הבונדס, באו תיירים שהחליפו יותר בונדס. כל זה מופיע בשנה הבאה פלוס 50 מיליון דולר.

ד"ר ס. ספיר:

מה יש בתקציב הפיתוח שלנו? בתקציב הפיתוח יש כמה דברים שהם בבחינת הכרח. אני יכולתי לחיות עם שתי נקודות התיישבות פחות במקום זה או אחר. האם אפשר להכניס את כל הנקודות שהקימונו ברמת-הגולן בתקציב הרגיל? מבחינת הייצור אפשר להכניס זאת בתקציב הרגיל; עושים טובה שמכניסים זאת בתקציב הפיתוח.

או ניקח למשל את הכבישים בארץ. הסוציאליסט הזה (מצביע לעבר סגן ראש הממשלה) בהיותו שר העבודה, ואני חושב שגם השר אלמוגי יזדקק לזה - הגיע עד כדי כך שחיפש כבישי אגרה. דבר זה קשור עם המשק, קשור עם הבטחון וקשור עם הכלכלה. אם הפועלים יצטרכו לנסוע שעה לעבודה, ויצטרכו להוסיף אגרה, הם יוסיפו זאת על חשבון שעות העבודה.

או ניקח למשל את התקציב למים, היה ויכוח בינינו אם אנחנו נלך לענין הזה של המתקת מי-ים. היר אלה שהיססו, בינתיים עברו 4-5 שנים, אולי אגיע לכך שאציע כי יגדלו פחות עגבניות. אני קורא ששלושים

יישובים בהר צריך להעביר אותם לתעשיה, כי אין להם ממה להתקיים, ובעצם צריך היה להוריד אותם משם, לולא היתה זו שאלה בטחונית.

ומה זה שיכון? אנחנו מדברים עכשיו על יחידות דיור של 100 מ"ר למשפחה לעולים שבאו מארצות הרוחה. קליטת משפחה מארצות הרוחה רק בשיכון עולה לנו פי ארבעה, כי הם לא יסכימו לקבל בלוקונים, שבזמנו העלו אותם על נס, ואנשים שמחו כאשר קיבלו יחידת דיור של 30 מ"ר, ועכשיו מדובר על 100 מ"ר. ומדוע צריך לתת זאת רק לעולים. ישנם כארץ אנשים ששואלים: אני, שדמי נשפך במשך שנים ובני נפל בקרב, מדוע לא מגיע לי שיכון? ואנחנו רוצים יותר ילודה ורוצים יותר זוגות צעירים, ועובדה היא שהרבה זוגות צעירים אינם מתחתנים בגלל בעיות שיכון. אני תמכתי בזמנו בהצעה של בניית שיכון להשכרה, אם כי אינני מאמין כל כך בזה. זה דבר יקר, ועוד אינני יודע שישנם רבים העומדים בתור לקבל שיכון בשכירות.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העליה י. אלוז:

בפירוש לא.

ד"ר פ. ספיר:

דיברתי על השיכון. אני חוזר לעניין המים. דובר בזמנו על טיהור מי הכיוב כדי להפוך אותם למי שתיה. כאשר מגיעים לדבר כזה, זה לא מפני שחושבים שצריך לנקות את הכיוב, אלא מפני שחסרים מים. זה מראה עד כמה אנחנו עניים.

קראתי היום בעתון "למרחב" מאמר נגד מסירת 26%

ממניות חברת החשמל לחברת "הולדינג", והם אומרים שצריך לגנוז זאת. אני דווקא בעד מסירת המניות.

בחנו כמה פעמים את ההצעה למסור את הטלפון לחברה פרטית. מתברר ש-10,000 איש ירצו להיות חברים בחברה הזאת.

אנחנו מקבלים 140 מיליון דולר, שהם 500 מיליון ל"י, כי אנחנו אומרים ליהודים שאנחנו את כל זה עושים בכסף. אני אומר זאת רק כאן לחברי הממשלה, לדעתי זה יותר גרוע מאשר שימוש בכספים אלה בענייני בטחון. גם על הדולרים האלה וגם על המיליונות שאנחנו מקבלים מגרמניה הם מבקשים דינים וחשבונות, כי אנחנו מקבלים את הכספים האלה בשביל פיתוח. כאשר אנחנו הולכים לקבל כסף בבנק העולמי, אנחנו גם כן צריכים לפרט למה זה מכון. אינני רוצה להכביר פה על השר שרף, אני יודע את הדברים. אני מדבר עכשיו על תקציב הפיתוח. אנחנו מקבלים כסף מה-I.A.E., ואני מסכים עם ח"כ ברר, שחובות צריך לשלם מהתקציב הרגיל. אנחנו מקבלים כסף במסגרת הלוואה ובונים משק, אז צריך בחלק מההכנסות הרגילות לשלם את ההלוואה.

נגיד בנק ישראל יכול בוודאי לשאול איך אפשר לשמור על יציבות בכל מחיר, אם צריך להוריד 100 מיליון ל"י מהתקציב הרגיל או להוריד בתקציב הפיתוח. אנחנו בנינו יסודות למשק והגענו למיליארד ורבע דולר ייצוא ול-450 אלף תיירים בשנה. בשבילי גידול מספר התיירים, זה לא רק השמחה של בעל בית המלון שיכול לשרת את התייר ולהרוויח, בשבילי כל תייר הוא משקיע פוטנציאלי, כל תייר הוא עולה פוטנציאלי, ובשובו לחוץ לארץ הוא שלוח הארץ הזאת. ישנן עכשיו בארץ כמה משלחות של אנשי המגבית. לדעתי זה דבר חשוב מאד, שיהודים באים ארצה ומתורשמים ממראה עיניהם. אני יודע שכמה תיירים היו שלושם בכפר רופין בזמן ההפגזה, והם התרשמו מאד מכך שהחיים נמשכים על אף הכל. מבחינה זו כל הוצאה שקשורה בפיתוח התיירות, הקמת מלונות וכו', היא חשובה.

כל הדברים הם קשורים ושלובים. שמעתי אתמול על שלושה יהודים אמריקניים שמוכנים להשקיע בארץ, כאשר קודם לכן אי אפשר היה לקבל מהם אפילו תרומה למגבית.

חלק מחקירב הפיתוח יש לו אספקט בטחוני, אנחנו בלי הנדף הזה לא יכולים לחיות.

ועוד דבר, כאן אני רוצה להגיד לשר שרף שלא חסרים לו 700 מיליון ל"י, אלא חסרים לו רק 350 מיליון ל"י, זה בתנאי שהוא יקבל את 350 מיליון הל"י שנכללו בתקציב של השנה שעברה כמילווה מבנק ישראל. אם לא יקבל 350 מיליון ל"י אלה, יחסרו לו 700 מיליון ל"י. אם תיקח את 350 מיליון הל"י שלקחת בשנה שעברה, תצטרך להתדיין רק על 350 מיליון הל"י הנוספים.

לסיום ברצוני להגיד, הענין אינו תלוי רק בהקטנת תקציב הפיתוח. אצלנו המעבר מחוס לקור הוא מהיר מאד. אנו משק קטן. הרבה פעמים הייתי גומר עם שר על תקציב משרדו, כי בין הדרישה לבין הביצוע של התקציב עובר זמן. יש לי כמה הערות שאני חושב אותן כחשובות למשק, אבל אינני רוצה לעסוק בזה עכשיו.

אבל קודם כל בענין הייבוא. גם אם השנה יש גרעון יותר גדול מאשר לפני שנה, או שהוא דומה למה שהיה לפני שנתיים, ההוצאות לבטחון, זה לא רק דולרים שמקבלים בגלוי, אם מחר נתחיל לייצר אווירונים, הדולרים הגלויים בייבוא הכולל יגיעו לעשרות מיליוני דולרים. אני לא מאמין שבשנה הבאה נוציא 1 מיליארד ו-300 מיליון ל"י. השנה מילאו את המחסנים. השנה עלה הצינור 10, 15 או 20 מיליון דולר. אנחנו לא ניכנס לייבוא של 90 מיליון דולר לשנה, אבל אינני רוצה להתנבא. אינני בטוח אם צריך לעשות זאת.

לגבי מילווה בטחון חובה - כל מה שאמרו בשנה שעברה כאשר עברו ממילווה חובה למילווה מרצון, לא נתקיים. אמרו שזה לא ניתן מבחינה אדמיניסטרטיבית. עובדה היא שיהודים אמריקנים מתרשמים ממה שנעשה במועדוני הלילה בישראל, במלון "הילטון" או במקום אחר. יש מהם ששואלים: אם אתם במצב קשה, מדוע אחם הולכים להכריז על שנת חינוך חובה חינוס נוספת. הם שואלים איך אנחנו יכולים להתקיים בלונכסוס כזה. מה שהם רואים בארץ משפיע

עליהם.

כולם טענו בשנה שעברה שמילווה חובה זה חלק מהמסים, ועל כן צריך לעשות זאת מילווה מרצון. אם לא גובים את המילווה לפי חוק, לא מקבלים. זה מילווה סוציאלית, הוא צריך להיראות צודק בעיני הפועל בבית החרושת. ישנה הטענה הזאת של חוסר התנדבות. אני מקבל מה שאמר השר בגין, אבל אני רוצה לרענן את זכרונכם. אמרו שאם זה מילווה מרצון, אסור לשרים להתערב בזה, ומסרו את הטיפול בענין זה לקציני צבא ולעורך דין סלומון. אני בטוח שעל ידי הסברה נכונה אפשר במחצית השנה האחרונה של שנת התקציב השוטפת לקבל את ההפרש החסר.

בקשר לדברי השר יוסף ספיר, אני רוצה להביא כאן שתי דוגמאות. לפני כשנה אמרתי ליהודי אנגליה שאינם יכולים להסתפק בתרומות של 3-4 מיליון ליש"ט למגבית. מישהו הציע לבקש מהם שהם יתרמו חלק מרכושם. ללורד ז'ו יש 3 מיליון ליש"ט במניות ב"מרקס את ספנסר", והוצע שהוא יקדיש חלק מהמניות לבטחון מדינת ישראל. המשא ומתן בענין זה נמשך שנה. בביקורי האחרון באנגליה, בפגישה שבה ישב בראש צ'רלס כלור, הראו לי ששה יהודים שנתנו 3 מיליון ליש"ט מניות. הכל מובטח מבחינה משפטית, אבל הם רוצים שתהיה להם דעה. אפשר לקבל את הדיבידנדה, את הרווחים ולשעבד את הרווחים. אני חושב שבמקום מגבית חירום בסוף שנה זו, אולי נציג הצעה כזאת גם ליהודי אמריקה.

אינני יודע מדוע אסור לנו לבקש מהם להגביר את ההשקעות. אני מוכן להגיד כאן בנוכחות השר בנטוב, שהתעשייה הרוויחה השנה פי שלושה מאשר בשנה הקודמת. גם הבנקים הרוויחו ב-1967 יותר מאשר ב-1966. אם חמישה פועלים בבית חרושת אינם מוכנים להשתתף במילווה הבטחון, מדוע אי אפשר ליצור אווירה סביב זה?

הנה יש לנו ענין עם ה"פנטומים". זה יעלה הרבה כסף. בארגנטינה דיברתי באסיפה מטעם המגבית, וצעיר אחד סיפר לי שאחרי זה הוא הלך לחותן שלו וקיבל ממנו שיק בסך 15 אלף דולר. ובארגנטינה 15 אלף דולר, זה כמו 150 אלף דולר באמריקה. מצאתי לנכון ללכת ולהודות על כך אישית לאיש. מדוע בישראל זה לא יכול להיות.

יבואו כאלה שיגידו כי צריך לעשות ריפורמה גדולה יותר במסים. אני יודע שנגיד בנק ישראל מוכן לתת עוד חצי אחוז בעד מילדות קצרי מועד.

אלה הנימוקים שלי, ועל פי החפקיד שלי בשנת 1969, יש לי עוד נימוק. לא חייבים להוריד דברים דווקא לפני הבחירות. התנגדתי כאשר אמרו שהסיווג היה תוצאה של שנת בחירות. אבל לא צריך להכביד על אנשים, מי שרוצה, שישאיר זאת ל-1970.

סגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלון:

אני חושב שנוכל בישיבה מחר להמשיך את הדיון בתקציב. זה דיון כללי חשוב בטרם יעבור הדיון בפרטים לוועדת השרים לענייני כלכלה.

הישיבה שלנו מחר היא ב-09:00 בבוקר.

שר המסחר והתעשייה ושר האוצר ז. שרף:

אם מחר יהיה המשך הוויכוח - נוחא; אבל אם הוויכוח יהיה בשבוע הבא, כי מחר אולי יהיה דיון מדיני, אני מציע בינתיים להעביר זאת לדיון בוועדת השרים לענייני כלכלה. אבקש לקבל בחזרה את כל החומר בכתב שחולק כאן.

טגן ראש הממשלה והשר לקליטת העלייה י. אלון:

אני חושב שנוכל מחר לסיים את הוויכוח בטרם
נעביר את התקציב לוועדת השרים לענייני כלכלה.

המשך הדיון נדחה.

הישיבה נועלה בשעה 13:10